

43 έτη από την υπογραφή της Συνθήκης ένταξης της Ελλάδας στην στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες Οφέλη και Απώλειες¹

Παναγιώτη Ι. Κανελλόπουλου²

Σεβασμιώτατε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι, Θεοφιλέστατε, Ελλογιμώτατοι, Πανοσιολογιώτατε,

Τον περασμένο Μάιο, συμπληρώθηκαν 43 χρόνια από την υπογραφή της Συνθήκης Εντάξεως της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές τότε Κοινότητες (ΕΚ), που έγινε στις 28 Μαΐου 1979 στην Αθήνα, σε μια λαμπρή τελετή στο Ζάππειο Μέγαρο, μεταξύ των εκπροσώπων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της Ελληνικής Κυβέρνησης εκπροσωπούμενης από τον τότε Πρωθυπουργό και εμπνευστή της ένταξης Κωνσταντίνο Καραμανλή, με την παρουσία πολλών Προέδρων και Πρωθυπουργών κρατών μελών των ΕΚ. Στην προσφώνησή του ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, αρκετά προφητικά τόνισε ότι «η Ελλάς με τη συμφωνία αυτή αποδέχεται τη συμμετοχή της στη διαδικασία της ενοποίησης της Ευρώπης, που συντελείται με την ακατανίκητη δύναμη φυσικού φαινομένου.

»Μπορεί να υπάρχουν, είτε, διαφορές απόψεων, ως προς την έκταση, τη μορφή, τις διαδικασίες και το ρυθμό πραγματοποιήσεώς της, κανένας όμως δεν μπορεί να αρνηθεί την ιστορική της αναγκαιότητα», ενώ συνέχιζε με κάτι που παραμένει εξαιρετικά επίκαιρο: «Αν τα Κράτη της ηπείρου μας δεν συνενώσουν τις υλικές και πνευματικές τους δυνάμεις σε μια οργανική ενότητα, θα παραμερισθούν μοιραία στο περιθώριο της ιστορίας και η Ευρώπη, που κυριαρχούσε στον κόσμο, μέχρι και τις αρχές του περασμένου αιώνα, θα μεταβληθεί σε ουραγό και θα εκτεθεί σε κινδύνους». Και συνέχισε, «Πιστεύω ότι το μέλλον της Ευρώπης βρίσκεται στην ενοποίησή της και ότι το μέλλον της Ελλάδας βρίσκεται στην Ενωμένη Ευρώπη».

Το πολιτικό περιβάλλον της Ευρώπης την εποχή εκείνη ήταν ιδιαίτερα φορτισμένο και επικίνδυνο, αφού μεσουρανούσε ο λεγόμενος Ψυχρός Πόλεμος, η ευθεία και σφοδρή, δηλαδή, αντιπαράθεση δύο διαφορετικών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συστημάτων, του καπιταλιστικού και του κομμουνιστικού. Τα κράτη του καπιταλιστικού στρατοπέδου είχαν προσχωρήσει στο ΝΑΤΟ, που όμως ήταν μόνο αμυντική συμφωνία, ενώ τα κομμουνιστικά κράτη είχαν προσχωρήσει στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας (Warsaw Pact).

Στον οικονομικό τομέα, έξι κράτη της δυτικής Ευρώπης είχαν ιδρύσει το 1957/58 την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ)³, που αργότερα έγιναν εννέα. Ένας σεβαστός αριθμός κρατών, κυρίως Σκανδιναβικών υπό την ηγεσία του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν ιδρύσει το 1960 την Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), ενώ τα υπόλοιπα κράτη, κυρίως της ανατολικής Ευρώπης είχαν ενταχθεί στη Σοβιετική Ένωση ή στην ΚΟΜΕΚΟΝ.

¹ Το κείμενο αυτό αποτελεί την Εισήγηση του Καθηγητή Παναγιώτη Ι. Κανελλόπουλου στην Ειδική Συνοδική Επιτροπή παρακολούθησας Ευρωπαϊκών Θεμάτων, της Ι.Σ της Εκκλησίας της Ελλάδος, της οποίας είναι τακτικό μέλος από το 1998, στη συνεδρίαση της 17^{ης} Ιουνίου 2022.

² Ο κ. Παναγιώτης Ι. Κανελλόπουλος είναι ομότιμος καθηγητής του Δικαίου της ΕΕ στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Καθηγητής ευρωπαϊκής έδρας Jean Monnet και αντιπρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης Ευρωπαϊκού Δικαίου (ΕΕΕΔ).

³ Βλ. σχετικά Π. Ι. Κανελλόπουλου, Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 5^η έκδοση, 2010, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.

Η Ελλάδα από το τέλος του εμφυλίου πολέμου το 1949 και μετά, εντάχθηκε στον λεγόμενο «Δυτικό κόσμο». Από το 1952 είχε ενταχθεί στο NATO και έπρεπε να διαλέξει μεταξύ ΕΟΚ και ΕΖΕΣ. Ο τότε πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής από τις αρχές της δεκαετίας του '60 είχε επιζητήσει την συμμετοχή της χώρας μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Ο λόγος ήταν, όπως ο ίδιος εξηγεί, ότι «για πρώτη φορά στην ιστορία θα δημιουργηθεί μια τόσο μεγάλη Κοινότητα Εθνών, που βασίζεται στην ελεύθερη συγκατάθεση, στην ισότιμη συνεργασία και στον αμοιβαίο σεβασμό. Καμία χώρα δεν υποχρεώθηκε να προσχωρήσει στην Κοινότητα παρά τη θέλησή της. Καμία δεν παραμένει με τη βία. Όλες αντίθετα έχουν λόγο στη διαχείριση των υποθέσεών της. Γι' αυτό και η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, σε σχέση με τις προηγούμενες ιστορικές εμπειρίες, είναι πρωτότυπη και θα έλεγα επαναστατική και έχει τεράστια σημασία σαν παράδειγμα για όλη την ανθρωπότητα».

Με τη Συνθήκη ένταξης, η Ελλάδα επέλεξε οριστικά το ιδεολογικοπολιτικό στρατόπεδο στο οποίο θα ανήκει, μέσω του οποίου θα εξασφάλιζε την επιβίωσή της στο μέλλον, σε μια κοινωνία που στηρίζεται σε αρχές και αξίες προερχόμενες από την αρχαία Ελλάδα, δηλαδή, τη Δημοκρατία, την Ελευθερία, το σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου αλλά και το Χριστιανισμό. Με τη Συνθήκη αυτή σφραγίστηκε κατά τον πλέον επίσημο τρόπο η ανεπίσημη συμφωνία μεταξύ Τσώρτσιλ και Στάλιν τον Οκτώβριο του 1944 στη Μόσχα, πάνω σε μια χαρτοπετσέτα, που έδινε στη Δύση τον έλεγχο της Ελλάδας κατά 90% και ουσιαστικά δημιούργησε το δόγμα του «ανήκομεν εις την Δύση».

Στο ερώτημα που υπέβαλαν τότε πολλοί, γιατί να ενταχθούμε στις ευρωπαϊκές κοινότητες και να μην μείνουμε αδέσμευτοι, ο Κ. Καραμανλής απαντά: «η Ελλάς δεν μπορούσε να απουσιάσει από αυτήν την ιστορική για το μέλλον της Ευρώπης συλλογική προσπάθεια, γιατί η τύχη της είναι στενά, αναπόσπαστα θα έλεγα, συνυφασμένη με την τύχη των άλλων Δημοκρατιών της ηπείρου μας. Αν η Ευρώπη κινδυνεύσει, σαν μορφή διακυβερνήσεως και σαν τρόπος ζωής, θα είναι εντελώς παράλογο να πιστεύουμε ότι η Ελλάς θα μπορέσει να διατηρηθεί σαν μοναδική βάση ανεξαρτησίας και ελευθερίας στην ήπειρό μας».

Αλλά και οι παρευρισκόμενοι ηγέτες των υπολοίπων κρατών της ΕΟΚ ήταν ενθουσιασμένοι με την είσοδο της Ελλάδας στις ΕΚ. Ο Γάλλος πρόεδρος Βαλερύ Ζισκάρ ντ' Εσταίν έλεγε κατά την τελετή σε άπταιστα ελληνικά: «Η Ευρώπη χωρίς την Ελλάδα δεν θα ήταν Ευρώπη. Είμαι πεπεισμένος ότι ο ελληνικός λαός θα βρει μέσα στην Κοινότητα τις προϋποθέσεις για την πρόοδο και την ευημερία του. Θα μπορεί να βασίζεται στην ενεργό αλληλεγγύη των κατοίκων της. Είμαστε όλοι, στη γλώσσα μας και στους μηχανισμούς της σκέψέως μας, παιδιά του ελληνικού πολιτισμού». Και κατέληξε, «η Ευρώπη ξαναβρίσκει την Ευρώπη».

Και συνέχισε, «Ξέρουμε πόσα χρωστάμε στον ελληνικό λαό, στον τομέα του πολιτισμού μας, της γλώσσας μας, της σκέψέως μας και είναι πολύ σημαντικό για τη Γαλλία, που είναι θυγατέρα της κλασικής Ελλάδος, να είναι στο εξής αδελφή της σύγχρονης Ελλάδος, δεδομένου ότι τώρα θα μπορούμε, επί τέλους, να βρούμε μαζί λύση των οικονομικών, κοινωνικών και διεθνών προβλημάτων της εποχής μας».

Με τη Συνθήκη Ένταξης της 28^{ης} Μαΐου 1979, η Ελλάδα από 1^{ης} Ιανουαρίου 1981 έγινε το δέκατο (10) πλήρες μέλος των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ). Από τότε μέχρι σήμερα η Ελλάδα μαζί με τα άλλα κράτη μέλη βαδίζει το δρόμο της ευρωπαϊκής ενοποίησης, της Ειρήνης, της Ευημερίας και της Αλληλεγγύης.

Τα μέλη των ΕΚ έγιναν σύντομα 12, και αργότερα 15. Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ⁴, η ΕΟΚ μετεξελιχθηκε σε πολιτική Ένωση με την ίδρυση της ΕΕ, ενώ την ίδια περίοδο διαλύθηκε η Σοβιετική Ένωση. Στη συνέχεια, πολλές πρώην σοβιετικές χώρες έγιναν μέλη της ΕΕ, ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη μέλη της έγιναν σταδιακά 28, στη συνέχεια με την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου 27, ενώ σήμερα περιμένουν να ενταχθούν οι χώρες των δυτικών Βαλκανίων, η Ουκρανία και άλλες.

Παράλληλα, διευρύνθηκαν οι πολιτικές της ΕΕ, δημιουργήθηκε η ενοποιημένη εσωτερική αγορά, η κοινή εμπορική πολιτική, η κοινή νομισματική πολιτική, το κοινό νόμισμα το ευρώ, η κοινή εξωτερική πολιτική, η δημιουργία χώρου ελευθερίας ασφάλειας και Δικαιοσύνης και τώρα ετοιμάζεται η κοινή αμυντική πολιτική.

Σαράντα ένα χρόνια μετά την ένταξη της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό εγχείρημα, το ερώτημα είναι ποια ήταν τα οφέλη και ποιες οι απώλειες από την ένταξη αυτή;

Ως προς τα οφέλη, όφελος πρώτο η Ειρήνη. Η Ελλάδα, εντός της ΕΕ βιώνει μια άνευ προηγουμένου περίοδο Ειρήνης σε σχέση με το παρελθόν της. Επί 70 περίπου χρόνια επικρατεί αδιατάρακτη ειρήνη στην ενωσιακή επικράτεια, σε μια περιοχή που κατά το παρελθόν οι πολεμικές συγκρούσεις ήταν σύνηθες φαινόμενο. Ορθώς λοιπόν η ΕΕ το 2012 τιμήθηκε με το Νόμπελ Ειρήνης για τον ρόλο της στην προώθηση της ειρήνης, της συμφιλίωσης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη.

Όφελος δεύτερον, η Ελλάδα έχουσα εξέλθει προ ολίγων ετών από την 7χρονη Δικτατορική διακυβέρνηση, με τη συμμετοχή της στην Ενωμένη Ευρώπη εξασφάλισε την εύρυθμη λειτουργία της Δημοκρατίας και των δημοκρατικών θεσμών, καθιστάμενη από τότε υπόδειγμα δημοκρατικής χώρας. Από τότε ανήκει σε μια ομάδα κρατών που διακρίνονται για τη Δημοκρατική τους διακυβέρνηση, την Ελευθερία, το κράτος Δικαίου, και τον σεβασμό των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Όφελος τρίτο, ως προς την ευημερία, η Ελλάδα εξασφάλισε την ευημερία της, αφού η ΕΕ μαζί με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία είναι μια από τις πιο ευημερούσες περιοχές του πλανήτη μας, ενώ η αλληλεγγύη της ΕΕ εκδηλώνεται συνεχώς με την μεταφορά τεράστιων οικονομικών πόρων από τις ευημερούσες περιοχές της σε αυτές που παρατηρείται οικονομική υστέρηση.

Περαιτέρω, η ευρωπαϊκή ενοποίηση δημιούργησε όλα αυτά τα χρόνια μια τεράστια ενοποιημένη αγορά 500 περίπου εκατ. πολιτών, εντός της οποίας τα πρόσωπα, τα εμπορεύματα, οι υπηρεσίες και τα κεφάλαια κινούνται ελεύθερα χωρίς εθνικά σύνορα, δασμούς και λοιπούς περιορισμούς. Εντός της αγοράς αυτής, οι ελληνικές επιχειρήσεις διευρύναν τις εργασίες τους και βρήκαν νέες αγορές.

Η ΕΕ εφήρμοσε την Κοινή Αγροτική Πολιτική, η οποία είχε ως αποτέλεσμα να την καταστήσει αυτάρκη σε γεωργικά προϊόντα, με την ποιοτική βελτίωση και την ποσοτική αύξηση της γεωργικής παραγωγής και την ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών μας. Εντός της πολιτικής αυτής οι έλληνες αγρότες εκσυγχρόνισαν τις εκμεταλλεύσεις τους και αύξησαν το εισόδημά τους.

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει μια τεράστια νομισματική ένωση με το ευρώ ως κοινό νόμισμα, που, παρά τα προβλήματα, είναι ένα από τα δύο σταθερότερο νόμισμα στον πλανήτη. Η Ελλάδα έλαβε μέρος στην νομισματική αυτή πολιτική και το κοινό νόμισμα. Το πόσο ευεργετικό είναι αυτό για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά φαίνεται από την κατάσταση που επικρατεί σήμερα σε γειτονικές μας χώρες που

⁴ Η Συνθήκη του Μάαστριχτ υπεγράφη στις 7 Φεβρουαρίου 1992.

ευρίσκονται εκτός ευρώ. Έχουν πληθωρισμό άνω του 70% και υποτίμηση του εθνικού νομίσματος που πλησιάζει το 100%.

Η Ελλάδα, όπως ελέχθη, έλαβε μέρος σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ, στην Κοινή Αγροτική Πολιτική, την κοινωνική πολιτική την κοινή εμπορική πολιτική και έλαβε τεράστια χρηματικά ποσά ως επιχορηγήσεις, όχι δάνεια. Ιδιαίτερα, στην περιφερειακή πολιτική η Ελλάδα εισέπραξε τεράστιες επιχορηγήσεις στο πλαίσιο των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων, των πακέτων Ντελόρ Ι και ΙΙ, του Πακέτου Σαντέρ, του Ταμείου Ανάκαμψης κλπ.

Συνολικά, υπολογίζεται ότι η Ελλάδα όλα αυτά τα χρόνια συμμετοχής στην ΕΕ έλαβε ως δωρεάν επιχορηγήσεις ποσά που υπερβαίνουν τα 1,1 τρις. Ευρώ. Με τα χρήματα αυτά η χώρα μας είχε τις ευκαιρίες, τις οποίες δεν αξιοποίησε πλήρως, να εξυγιάνει το δημόσιο βίο, τη δημόσια Διοίκηση, την Υγεία, την Παιδεία.

Έχουμε σκεφτεί ποτέ εμείς οι Έλληνες όλα αυτά τα επιτεύγματα που αναφέρονται ανωτέρω και άλλα που δεν αναφέρονται; Έχουμε σκεφτεί πως ήταν η χώρα μας το 1950, το 1960, το 1970 και το 1980 καθώς και πως θα ήταν χωρίς την ευρωπαϊκή ενοποίηση, αν είχαμε συνεχίσει το καθεστώς του κράτους έθνους, με διμερείς διακρατικές φιλίες αλλά και έχθρες, που ίσως να οδηγούσαν ενίοτε σε πολεμικές συγκρούσεις;

Τέλος, πρέπει να γίνει κατανοητό και κάτι ακόμα. Η ευρωπαϊκή ενοποίηση γεννήθηκε τη δεκαετία του '50, όταν είχε αρχίσει να κυριαρχεί στην Ευρώπη και τον κόσμο ο Ψυχρός Πόλεμος. Την εποχή εκείνη, έννοιες όπως παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα δεν έπαιζαν το ρόλο που παίζουν σήμερα στην παγκόσμια οικονομία, επομένως, εύλογα οι πολιτικές της ΕΟΚ είχαν εντονότερο κοινωνικό χαρακτήρα. Το περιβάλλον όμως αυτό άλλαξε άρδην στις αρχές της δεκαετίας του '90. Σήμερα στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της υψηλής τεχνολογίας, η ΕΕ πρέπει κι' αυτή να προσαρμοστεί στο νέο παγκόσμιο καθεστώς. Δεν μπορούμε, επομένως, να ζητάμε από την ΕΕ να λειτουργεί και να συμπεριφέρεται όπως τη δεκαετία του '50. Σε μια τέτοια περίπτωση, η ΕΕ θα είχε μείνει στο περιθώριο της παγκόσμιας εξέλιξης.

Ως προς τις απώλειες από την ένταξή μας: Η συμμετοχή μιας χώρας στην ΕΕ σημαίνει μείωση της εθνικής κυριαρχίας, με τη μεταφορά μέρους εθνικής κυριαρχίας από το εθνικό επίπεδο στο υπερεθνικό, το ενωσιακό, επίπεδο. Κλασσικό παράδειγμα τέτοιας μεταφοράς είναι η νομισματική πολιτική και η έκδοση νομίσματος, που γίνονται πλέον από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και όχι από τις εθνικές αρχές.

Δεύτερον. Ο Δασμολογικός αφοπλισμός της χώρας. Με την εφαρμογή της ενοποιημένης εσωτερικής αγοράς, καταργήθηκαν οι δασμοί κατά την εισαγωγή ενωσιακών προϊόντων. Έτσι τα ελληνικά προϊόντα και οι ελληνικές επιχειρήσεις έμειναν δασμολογικά απροστάτευτες στον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό και πολλές από αυτές κατέρρευσαν λόγω υψηλού κόστους παραγωγής και λειτουργίας. Με τον τρόπο αυτό είχαμε το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή πολλές ελληνικές επιχειρήσεις και εργοστάσια έκλεισαν και η ελληνική αγορά γεμίσει από ευρωπαϊκά προϊόντα. Και όλα αυτά διότι δεν αξιοποιήθηκαν επαρκώς τα τεράστια ποσά των πακέτων Ντελόρ Ι και ΙΙ, που είχαν εγκριθεί γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό.

Τρίτον, Με την ελεύθερη κίνηση ευρωπαϊών μισθωτών, αυξήθηκε η ανεργία στην Ελλάδα, αφού μεγάλος αριθμός ευρωπαίων πολιτών μπορεί ελεύθερα να εγκατασταθεί και να εργαστεί στην Ελλάδα.

Τέλος, ως προς τις επιφυλάξεις που είχαν εκφραστεί αρχικά περί κινδύνων εξαφάνισης, ή επηρεασμού, της γλώσσας, της θρησκείας, του πολιτισμού μας και της

λαϊκής μας παράδοσης, οι επιφυλάξεις αυτές δεν επαληθεύτηκαν. Τουναντίον, μέσω των χρηματοδοτήσεων των ενωσιακών προγραμμάτων, οι τομείς αυτοί αναζωογονήθηκαν και αναπτύχθηκαν.

Με βάση τα ανωτέρω, και λαμβάνοντας υπόψη τις εν τω μεταξύ ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις, η ένταξη της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ενοποίηση ήταν μια απόλυτα σωστή επιλογή που υπηρέτησε και υπηρετεί το εθνικό μας συμφέρον και εξασφαλίζει την επιβίωση της Ελλάδας και του ελληνισμού δια μέσω των αιώνων. Για όποιον εξακολουθεί να έχει την παραμικρή αμφιβολία, τον προτρέπω να φανταστεί για ολίγον τη χώρα μας, που διανύει σήμερα τις δύσκολες αυτές στιγμές, απειλούμενη συνεχώς και παντοιοτρόπως, να φανταστεί πως θα ήταν η κατάστασή μας αν ήμασταν εκτός ΕΕ.

Τέλος, για όσους εξακολουθούν να αμφιβάλλουν για την ορθότητα της επιλογής της προσχώρησης στην ΕΕ υπάρχει το ερώτημα: τι άλλη επιλογή είχε η Ελλάδα πλην της ΕΟΚ; Να προσχωρήσει στη Σοβιετική ένωση; ή να μείνει αδέσμευτη; Στην τελευταία περίπτωση, μπορούσε η Ελλάδα να επιβιώσει στους αδεσμεύτους; ή θα ήταν εύκολη λεία του σοβιετικού επεκτατισμού;

Επομένως, η πορεία της Ελλάδας εντός της ΕΕ δικαίωσε πλήρως τους εμπνευστές αυτής της απόφασης. Άραγε, πώς να αισθάνονται σήμερα αυτοί που τότε φώναζαν στους δρόμους το «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο»;

Σας Ευχαριστώ για την προσοχή σας. -